

Praha 3. 8. 2011

41

Odhad průměrných mezd v celém zdravotnictví České republiky za roky 2005–2010

*An estimate of average wages in total health care services
in the Czech Republic for years 2005–2010*

Souhrn

Tato zpráva předkládá odhad průměrných mezd za celé zdravotnictví ČR za období let 2005–2010 v členění na skupiny zdravotnických i nezdravotnických pracovníků. K výpočtům byly využity údaje ze dvou statistických výkazů ÚZIS ČR, které jsou sbírány zvlášť za zdravotnická zařízení nepodnikatelské a podnikatelské sféry. Ve zprávě je popsána metodika sbíraných údajů a způsob výpočtu, při kterém byly provedeny dopočty za druhy zdravotnických zařízení, které jsou jen částečně nebo nejsou vůbec pokryty sběrem výkazů. V diskuzi jsou představeny problémy vyplývající z metodiky sběru a zpracování dat a okolností ztěžující interpretaci výsledků. Ze základních výsledků vyplývá, že průměrná hrubá měsíční mzda ve zdravotnictví ČR vzrostla mezi roky 2005 a 2010 z 18,4 tis. Kč na cca 25 tis. Kč, což představovalo celkový nárůst o téměř 37 %. Průměrné roční tempo růstu mezd ve zdravotnictví činilo nominálně 6,4 % a reálně 3,5 %, což bylo více než činil průměr v celém národním hospodářství. Růst mezd u jednotlivých posuzovaných kategorií zaměstnanců se mírně lišil, nejvyšší byl pak v uvedeném období zaznamenán u všeobecných sester a porodních asistentek.

Summary

This report presents an estimate of average wages in total health care services in the Czech Republic in the period of 2005–2010 broken down by categories of health and non-health workers. Statistical reports of IHIS CR, collected separately for non-business and business sphere, were utilized for calculations. The report gives information on the methodology of collected data and the way of calculation which encompassed imputations for types of health care establishments which are only partly or not at all covered by statistical surveys. The discussion presents problems coming from methodology and processing of data and factors making the interpretation of results more difficult. The basic results reveal that average gross monthly wage increased in health care services between 2005 and 2010 from 18.4 thous. CZK up to about 25 thous. CZK which was increase of nearly 37 %. The average annual growth rate of wages in health care services amounted to 6.4 % in nominal and to 3.5 % in real terms which was more than the average in the total economy. The increase of wages was slightly different among individual categories of workers and the highest growth was recorded in nurses and midwives in the observed period.

Úvod

Lidská práce je nezastupitelným a klíčovým činitelem při poskytování zdravotních služeb a její adekvátní ohodnocení je tak důležitým předpokladem pro zajištění dobrého fungování celého zdravotnictví, které významným dílem přispívá ke zlepšování zdravotního stavu a kvality života obyvatel. K posouzení stavu a vývoje odměňování pracovníků ve zdravotnictví by měla přispět i statistika, a to kvalitním prováděním sběru, zpracováním a následnou analýzou a publikováním údajů.

Statistika odměňování (nebo také mzdová statistika) pracovníků ve zdravotnictví má v Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR) dlouholetou tradici. Údaje byly sbírány před rokem 1989 a ve sběru se pokračovalo i v posledních 20 letech. Údaje jsou hojně využívány jednak státní správou, zejména Ministerstvem zdravotnictví, ale jsou také žádány a využívány pro potřeby výzkumu a zpracování v soukromém sektoru. V neposlední řadě jsou údaje poskytovány do mezinárodních organizací pro potřeby naplnění mezinárodních databází zdravotnických ukazatelů i pro další potřeby mezinárodních srovnání odměňování pracovníků ve zdravotnictví.

ÚZIS ČR zpracovává a publikuje údaje ze mzdové statistiky za kategorie zaměstnanců, které vycházejí z platné legislativy (tzn. v současnosti ze zákonů č. 95/2004 a 96/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů) a odděleně za organizace odměňující zaměstnance podle platných předpisů o platu (tzn. v současnosti dle § 109 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb.) a podle platných předpisů o mzdě (tzn. v současnosti dle § 109 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb.). Důvodem odděleného sledování je zejména odlišný způsob odměňování mezi podnikatelskou a nepodnikatelskou sférou, který se projevuje v odlišné metodice pro vykazování a sběr dat, ale i odlišnými informačními potřebami a statistickou praxí.

Doposud nebyl ÚZIS ČR proveden a publikován odhad mzdové úrovně ve zdravotnictví jako celku. Tento příspěvek prezentuje výsledky odhadu mezd v celém zdravotnictví ČR podle kategorií zaměstnanců a to za období let 2005–2010.

Metodika

Pro sběr údajů o mzdách byly ve sledovaném období v ÚZIS ČR používány výkaz E (MZ) 2-02 (Pololetní výkaz o zaměstnancích a o složkách mezd ve zdravotnických organizacích podle platných předpisů o platu) a výkaz E (MZ) 3-02 (Pololetní výkaz o zaměstnancích a o složkách mezd ve zdravotnických organizacích podle platných předpisů o mzdě). Zpravodajskými jednotkami jsou právní subjekty, jejichž hlavním předmětem činnosti je poskytování zdravotní péče (včetně činností, které se týkají výkonu státní správy ve zdravotnictví a případně některých dalších souvisejících služeb). Podkladem pro výběr zpravodajských jednotek je Registr zdravotnických zařízení, jehož správcem je ÚZIS ČR. V případě, že je zdravotnické zařízení začleněno do právního subjektu, jehož hlavní činností není poskytování zdravotní péče, pak je výkaz vyplňován pouze za toto zdravotnické zařízení.

Zpravodajskými jednotkami pro výkaz E (MZ) 2-02 jsou všechna zdravotnická zařízení, která jsou příspěvkovými organizacemi a organizačními složkami státu (bez lázeňských léčeben, které jsou respondenty pro výkaz E (MZ) 3-02) a jejichž zřizovatelem je MZ nebo jiný centrální orgán, kraj, město nebo obec. Zjišťování dle tohoto výkazu je vyčerpávající, tj. výkaz vyplňují všechna zařízení.

Zpravodajskými jednotkami pro výkaz E (MZ) 3-02 jsou zdravotnická zařízení bez ohledu na zřizovatele, která jsou zřizována fyzickými osobami nebo jsou obchodními společnostmi či soukromými neziskovými společnostmi. Zjišťování dle tohoto výkazu je vyčerpávající u zdravotnických zařízení ústavní péče a výběrové za vybrané druhy ostatních druhů zdravotnických zařízení (jde o 5% výběr u samostatných ordinací lékařů, samostatných zařízení nelékařů, samostatných stomatologických laboratoří, lékáren a výdejen zdravotnických prostředků). Za ostatní druhy zařízení nejsou údaje sbírány.

Mzdová statistika se týká pouze zaměstnanců v pracovním poměru a nejsou do ní tudíž zahrnuti pracovníci pracující na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Z uvedeného vyplývá, že pokud je zaměstnanec u jednoho zdravotnického zařízení současně v pracovním poměru a zároveň s ním má uzavřenu ještě dohodu o pracovní činnosti, pro potřeby mzdové statistiky a této analýzy je započítán pouze úvazek a příslušná odměna za část odpovídající pracovnímu poměru. Do této agendy není zahrnuto ani odměňování podnikatelů (osoby samostatně výdělečně činné a podnikatelé nebo zaměstnavatelé), kteří pobírají podnikatelskou odměnu.

Prostředky na mzdy/platy jsou peněžité plnění nebo plnění peněžité hodnoty (naturální mzdy) poskytované zaměstnavatelem zaměstnancům v pracovním poměru. Jedná se o částky hrubé mzdy nebo platu, tedy nesnížené o zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky (např. pojistné všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení). Tyto prostředky nezahrnují ostatní osobní náklady, tj. odměny za práci, popř. obdobná plnění, poskytovaná na základě jiného vztahu než pracovního poměru a peněžité plnění v souvislosti se zánikem pracovního poměru.

Pro odhad průměrných mezd ve zdravotnictví byly použity údaje o prostředcích na mzdy/platy, které byly vyděleny průměrným přepočteným evidenčním počtem zaměstnanců (přepočteným na plné úvazky). Průměrné mzdy byly spočteny a jsou prezentovány za tyto kategorie zaměstnanců, které jsou sledovány na statistických výkazech:

- lékaři a zubní lékaři,
- farmaceuti,
- všeobecné sestry a porodní asistentky,
- ostatní zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí (např. zdravotní laboranti, farmaceutičtí asistenti, zubní technici či radiologičtí asistenti),
- zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou a specializovanou způsobilostí (např. fyzioterapeuti, odborní pracovníci v laboratorních metodách a v přípravě léčivých přípravků, kliničtí psychologové a logopedi),
- zdravotničtí pracovníci nelékaři pod odborným dohledem nebo přímým vedením (např. sanitáři, ošetřovatelé, řidiči vozidel zdravotnické záchranné služby nebo dopravy nemocných a raněných),
- jiní odborní pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí (např. sociální pracovníci nebo absolventi studijního oboru přírodovědného zaměření; zařazení sem jsou i úředníci státní správy zaměstnaní v krajských hygienických stanicích a Státním ústavu pro kontrolu léčiv, kteří tvoří více než polovinu všech zaměstnanců vykazovaných v rámci JOP),
- pedagogičtí a technicko-hospodářští pracovníci (THP) (tyto dvě skupiny zaměstnanců sledované na výkazech odděleně byly pro potřeby odhadů a prezentace výsledků sloučeny do jedné skupiny),
- dělníci a provozní pracovníci.

Kategorie odborných pracovníků ve zdravotnictví vycházejí ze zdravotnické legislativy:

- Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů.

Následující tabulka poskytuje přehled skupin nelékařských odborných pracovníků ve zdravotnictví spolu s příslušnými zkratkami používanými dále v textu a odkazem na příslušné paragrafy zdravotnické legislativy:

Plný název souhrnné kategorie pracovníků	Zkratka	Legislativa
zdravotničtí pracovníci nelékaři způsobilí k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu po získání odborné způsobilosti	ZPBD	Z96 § 5-21a
všeobecné sestry a porodní asistentky	SPBD	Z96 § 5-6
ostatní zdravotničtí pracovníci nelékaři způsobilí k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu po získání odborné způsobilosti	OZPBD	Z96 § 7-21a
zdravotničtí pracovníci nelékaři způsobilí k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu po získání odborné a specializované způsobilosti	ZPSZ	Z96 § 22-28
zdravotničtí pracovníci nelékaři způsobilí k výkonu zdravotnického povolání pod odborným dohledem nebo přímým vedením	ZPOD	Z96 § 29-42
jiní odborní pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí a dentisté	JOP¹⁾	Z96 § 43 a Z95 § 44, odst. 6

¹⁾ Zaměstnanci krajských hygienických stanic (KHS) a Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SÚKL) jsou vykazováni jako úředníci státní správy a zařazeni do kategorie pracovníků JOP. Tyto instituce jsou od 1. 1. 2003 správními úřady podle zákona č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Pro potřeby odhadů a částečně pro následnou prezentaci údajů byla zařízení rozdělena na sféru nepodnikatelskou (právní forma organizace je organizační složka státu nebo příspěvková organizace) a sféru podnikatelskou (ostatní formy hospodaření, tedy zejména fyzická osoba nebo obchodní či soukromá nezisková organizace). Toto členění až na výjimky (státní lázeňské léčebny byly přiřazeny pod nepodnikatelskou sféru) koresponduje s přidělením výkazů zdravotnickým zařízením, tj. zařízením nepodnikatelské sféry přísluší výkaz E (MZ) 2-02 a zařízením podnikatelské sféry výkaz E (MZ) 3-02.

Odhad mezd ve zdravotnictví byl proveden ve třech hlavních krocích:

- I. Odhad počtu zaměstnanců (v přepočtu na plné úvazky). U zdravotnických zařízení, za která nebyl dostupný tento údaj z výkazu o mzdách se údaj spočetl buď na základě dat z Registru zdravotnických zařízení nebo z údajů o pracovnících z výkazu E (MZ) 4-01 (Roční výkaz o zaměstnavatelích, evidenčním počtu zaměstnanců a smluvních pracovnících). U zdravotnických zařízení soukromého sektoru (rozdělení na soukromý a veřejný sektor podle příslušnosti k institucionálnímu sektoru používanému ČSÚ v Národních účtech) byl od tohoto čísla odečten odhad počtu podnikatelů (tedy osob, které jsou pracovníky, ale nejsou zaměstnanci) v tomto zařízení (podle nejpravděpodobnější profese podnikatele, zvláště pro každý druh zdravotnického zařízení). Speciální odhad bylo nutné provést v tomto případě:
 - Odhad počtu zaměstnanců OZPBD, ZPSZ, ZPOD a JOP v roce 2005, kdy nebylo k dispozici členění těchto kategorií zaměstnanců jako v dalších letech (tito zaměstnanci byli sledováni jedním číslem dohromady). Odhad za jednotlivé kategorie byl proveden na základě struktury z roku 2006 (struktura kategorií pracovníků se po celé období příliš neměnila).
- II. Odhad prostředků na mzdy/platy. Pro každou sféru (podnikatelská a nepodnikatelská) a každou z devíti kategorií zaměstnanců byly vymezeny co možná nejvíce homogenní a dostatečně zastoupené skupiny druhů zařízení a vypočtena průměrná mzda z údajů za zařízení, za která byl v této skupině dostupný údaj. Pro každé zařízení, za která nebyl k dispozici údaj o mzdách, byl učiněn dopočet a to vynásobením průměrné mzdy ve vymezené skupině a odhadnutém počtu zaměstnanců v této skupině zařízení.
- III. Odhad průměrných mezd. Pro každou skupinu druhů zařízení byly vypočteny průměrné mzdy pro všechny kategorie zaměstnanců jako podíl odhadu prostředků na mzdy/platy a odhadu počtu zaměstnanců. Speciální odhad bylo nutné provést v těchto případech:
 - Odhad mezd OZPBD, ZPSZ, ZPOD a JOP v roce 2005, kdy nebylo k dispozici členění kategorií zaměstnanců jako v dalších letech. Odhad byl proveden na základě poměrů průměrných mezd jednotlivých kategorií zaměstnanců (tedy OZPBD, ZPSZ, ZPOD a JOP) k průměrné mzdě souhrnné skupiny za tyto zaměstnance z roku 2006.
 - Korekce odhadu mezd farmaceutů v soukromém sektoru kvůli nedostatečnému počtu dostupných údajů. Odhad byl učiněn na základě předpokladu, že průměrná mzda farmaceuta v soukromém sektoru se vyvíjí podobně jako průměrná mzda farmaceuta ve veřejném sektoru a průměrná mzda OZPBD v soukromém sektoru (významnou část OZPBD v soukromém sektoru představují farmaceutičtí asistenti). K odhadu mezd farmaceutů byly proto použity průměrné poměry (za období 2005–2010) mezd farmaceutů v soukromém sektoru k oběma zmíněným skupinám zaměstnanců. Výsledek je proto nutné brát pouze jako hrubý odhad, který ovšem nemá na celkovou průměrnou mzdu ve zdravotnictví výraznější vliv.

Pro porovnání mezd ve zdravotnictví a v celém národním hospodářství a pro očištění mezd od vlivu změn cenové hladiny byly využity údaje Českého statistického úřadu (ČSÚ) dostupné na www.czso.cz. Údaj o průměrné hrubé měsíční mzdě v národním hospodářství ČR na přepočtené počty zaměstnanců pochází z části „Mzdy - časové řady“ (aktualizace 8. 6. 2011). Přepočet nominálních mezd na reálné byl proveden s využitím míry inflace vyjádřené přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen (procentní změna průměrné cenové hladiny za 12 posledních měsíců proti průměru 12ti předchozích měsíců) z části „Inflace“ (aktualizace k 9. 6. 2011).

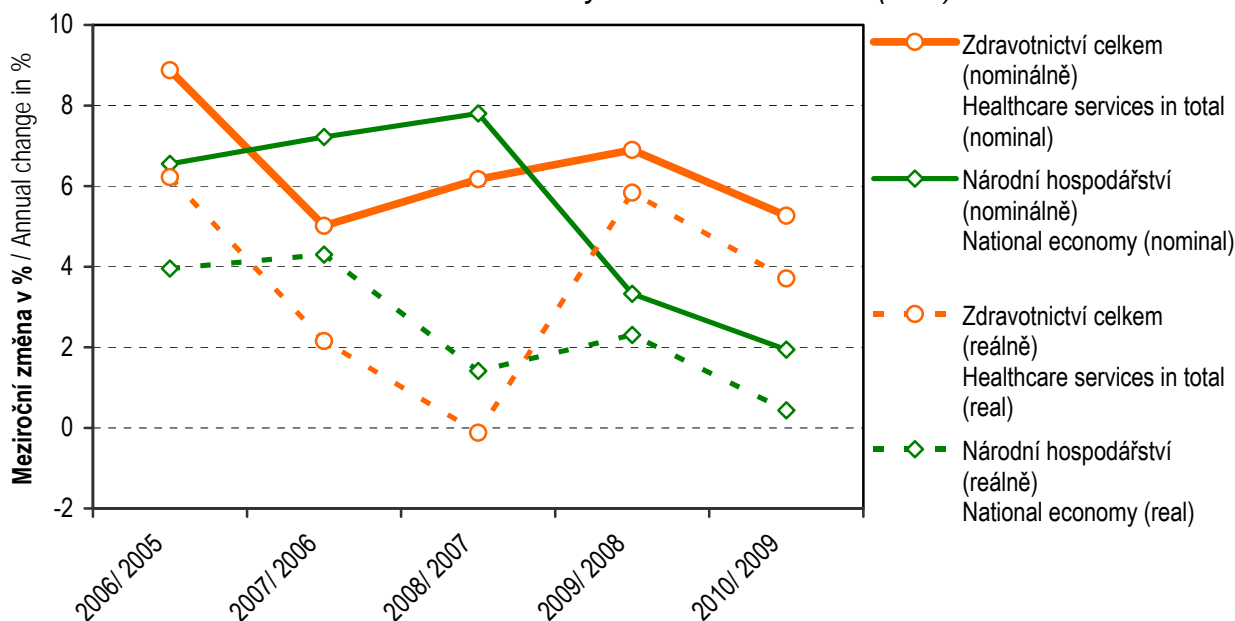
Výsledky

Mezi roky 2005 a 2010 vzrostla průměrná mzda ve zdravotnictví z 18,4 tis. Kč na cca 25 tis. Kč (tj. celkově o 36,6 %). Reálný nárůst, tj. nárůst po započítání vlivu inflace (změny ve spotřebitelských cenách), činil 19 %. Průměrné roční tempo růstu nominálních mezd ve zdravotnictví dosahovalo v uvedeném období 6,4 %, což bylo více než činil průměr za celé národní hospodářství (5,3 %). Celkový relativní nárůst mezd v letech 2005–2008 byl ve zdravotnictví zhruba stejný jako v celém národním hospodářství, v letech 2009 a 2010 však byly relativní růsty nominálních mezd ve zdravotnictví více než dvojnásobné oproti celé ekonomice. Odlišný vývoj mzdové úrovně ve zdravotnictví v letech 2009 a 2010 lze alespoň částečně přisoudit přijetí stabilizačních opatření v polovině roku 2009, která zahrnovala navýšení platových tarifů zdravotnickým pracovníkům a obecně pak udržením přísunu finančních prostředků do zdravotnictví i v období nepříznivé ekonomické situace.

Nejvyšší nárůst mezd ve zdravotnictví byl zaznamenán mezi roky 2005 a 2006, kdy průměrná nominální mzda vzrostla o 8,9 % a reálná pak o 6,2 %. K nejnižšímu nárůstu průměrné nominální mzdy došlo hned vzápětí mezi roky 2006 a 2007 a to o 5 %. Mezi roky 2007 a 2008 nedošlo kvůli poměrně vysokému nárůstu spotřebitelských cen k žádnému nárůstu reálných mezd ve zdravotnictví.

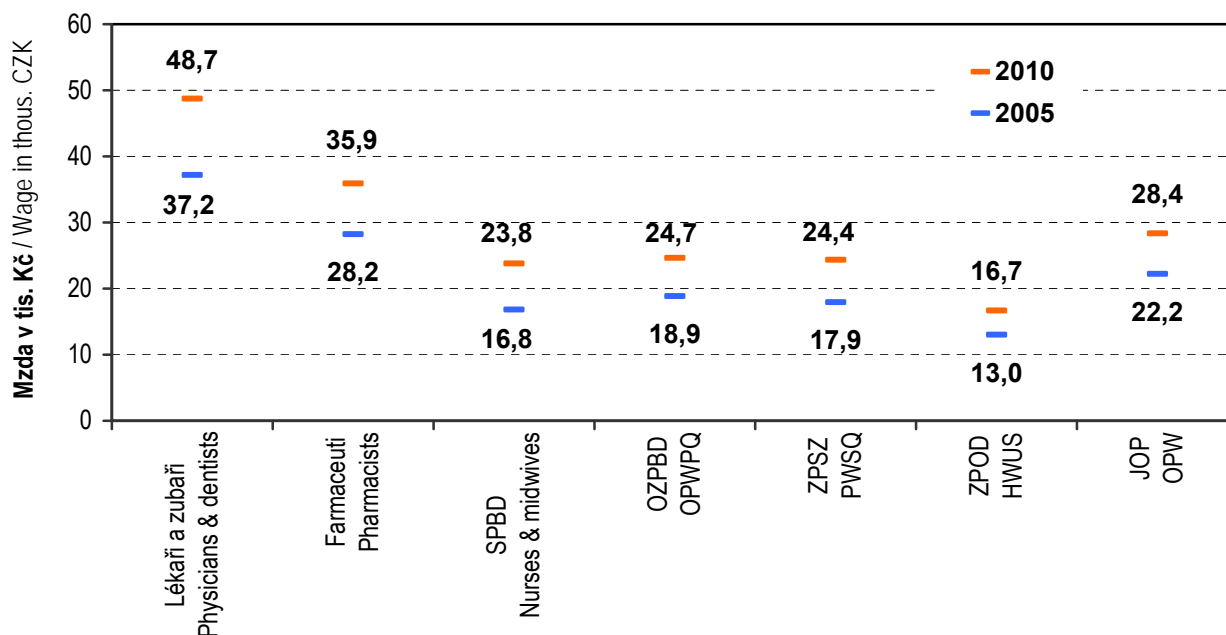
Meziroční změna nominálních a reálných mezd ve zdravotnictví a v národním hospodářství ČR v letech 2005–2010 (v %)

Annual change in nominal and real wages in healthcare services and in national economy of CR in 2005–2010 (in %)

Průměrná hrubá měsíční mzda lékařů a zubních lékařů v celém zdravotnictví vzrostla mezi roky 2005–2010 z 37,2 tis. Kč na 48,7 tis. Kč (to představovalo průměrný roční růst o 5,6 %), farmaceutů z 28,2 tis. Kč na 35,9 tis. Kč (ročně v průměru o 4,9 %), všeobecných sester a porodních asistentek (SPBD) z 16,8 na 23,8 tis. Kč (ročně v průměru o 7,2 %), ostatních zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí (OZPBD) z 18,9 na 24,7 tis. Kč (ročně v průměru o 5,5 %), zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou a specializovanou způsobilostí (ZPSZ) ze 17,9 na 24,4 tis. Kč (ročně v průměru o 6,3 %), zdravotnických pracovníků nelékařů pod odborným dohledem nebo přímým vedením (ZPOD) ze 13 na 16,7 tis. Kč (ročně v průměru o 5,1 %), jiných odborných pracovníků (včetně úředníků státní správy v KHS a SÚKL) z 22,2 na 28,4 tis. Kč (ročně v průměru o 5 %).

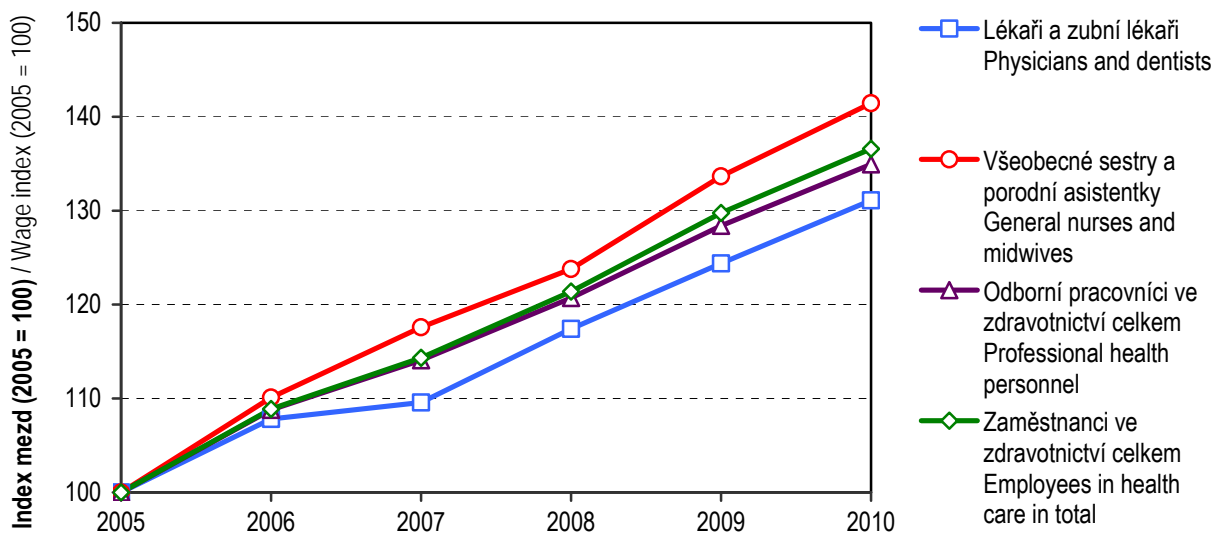
**Průměrná hrubá měsíční mzda odborných pracovníků
ve zdravotnictví v ČR v roce 2005 a 2010 (v tis. Kč)**
*Average gross monthly wage of professional health personnel
in CR in 2005 and 2010 (in thous. CZK)*

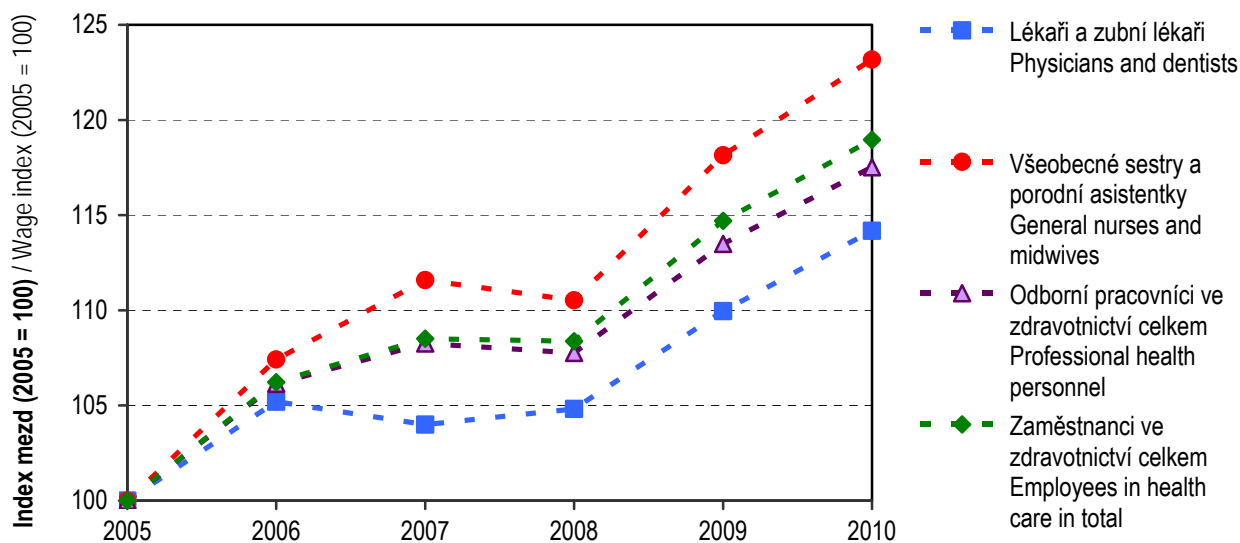
U ostatních pracovníků ve zdravotnictví, kteří se nepodílejí na poskytování zdravotní péče nebo s tím přímo souvisejících činnostech, došlo k celkovému nárůstu průměrné hrubé měsíční mzdy: u skupiny pedagogických a technicko-hospodářských pracovníků z 19,6 na 27,4 tis. Kč (ročně v průměru o 7 %) a u dělníků a provozních pracovníků z 10,8 na 14,3 tis. Kč (ročně v průměru o 5,9 %).

K nejvyššímu relativnímu nárůstu mezd došlo mezi roky 2005 a 2010 u všeobecných sester a porodních asistentek a to nominálně o 41 %. Na druhé straně nejnižší růst mezd byl zaznamenán u farmaceutů (o 26 %), u jiných odborných pracovníků (o 27 %) a u zdravotnických pracovníků nelékařů pod odborným dohledem nebo přímým vedením (o 29 %).

Index nominálních mezd ve zdravotnictví ČR v letech 2005–2010 Nominal wage index in healthcare services in CR in 2005–2010

Index reálných mezd ve zdravotnictví ČR v letech 2005–2010 Real wage index in healthcare services in CR in 2005–2010

Nejvyšší mzdy pobírali ve sledovaném období lékaři a zubní lékaři, které byly oproti průměrné mzdě ve zdravotnictví cca dvojnásobné (v nepodnikatelské sféře se pohybovaly pod dvojnásobkem a v podnikatelské sféře mírně nad dvojnásobkem průměru dané sféry). Nad průměrem mezd ve zdravotnictví se pohybovali také farmaceuti s cca 1,5násobkem průměru a z odborných pracovníků ve zdravotnictví byli mírně nad průměrem také JOP s 1,2násobkem průměru. Pokud bychom však neuvažovali JOP v KHS a SÚKL, potom by se mzda JOP pohybovala cca na průměru mezd ve zdravotnictví. Na průměru v celém zdravotnictví se pohybovaly rovněž mzdy OZPBD a ZPSZ. Mzdy všeobecných sester a porodních asistentek se pohybovaly v r. 2010 5 % pod průměrem mezd v celém zdravotnictví (v nepodnikatelské sféře byly cca na průměru ale v podnikatelské sféře cca 8 % pod průměrem mezd vzhledem k dané sféře). Mzdy ZPOD byly na úrovni 2/3 průměrné mzdy ve zdravotnictví.

Celkový nárůst průměrné mzdy v podnikatelské i nepodnikatelské sféře mezi lety 2005–2010 byl velmi podobný a pokud bychom uvažovali v obou sférách zachování stejné struktury zaměstnanců v r. 2005 i 2010, pak by byl nárůst téměř shodný. Průměrná mzda v nepodnikatelské sféře byla v r. 2010 o pětinu vyšší než v podnikatelské sféře. Nejnižší rozdíly byly u lékařů a zubních lékařů, kde byl rozdíl v průměrné mzdě mezi nepodnikatelskou a podnikatelskou sférou 6 %. Nižší rozdíly (mezi 15–18 %) ve prospěch nepodnikatelské sféry byly u JOP, farmaceutů a OZPBD. Nejvyšší rozdíly pak byly zaznamenány u všeobecných sester a porodních asistentek a to 31 % a dále u ZPOD o 26 %. Rozdíly mzdové úrovně mezi nepodnikatelskou a podnikatelskou sférou jsou však velmi výrazně určovány rozdílnou povahou a druhem poskytovaných zdravotních služeb a způsobem jejich organizace, což je možné dokladovat odlišnou strukturou poskytovatelů zdravotní péče a skupin pracovníků mezi oběma sférami. Navíc v odměňování pracovníků nejsou promítnuty odměny podnikatelů, kteří tvoří významnou skupinu pracovníků podnikatelské sféry.

Diskuze

Při zpracování této analýzy byly identifikovány dvě oblasti, které komplikují využití a interpretaci výsledků: metodika sběru a zpracování dat a faktory ztěžující interpretaci výsledků.

Omezení vyplývající z metodiky sběru a zpracování dat:

- Mzdové výkaznictví ÚZIS ČR pokrývá pouze zdravotnictví tak, jak je vymezeno naší legislativou a statistickou praxí. Pro potřeby vykazování údajů do mezinárodních organizací je používána metodologie Systému zdravotnických účtů (System of Health Accounts - SHA), která systém péče o zdraví a poskytovatele zdravotních nebo se zdravím souvisejících služeb vymezuje širěji. Podle tohoto širšího pojetí nejsou do předkládaného zpracování zahrnuty všechny skupiny prodejců zdravotnického zboží (optiky a prodejny zdravotnických potřeb), zdravotní pojišťovny a některá zařízení sociálních služeb. Údaje o mzdách jsou za některé tyto druhy organizací dostupné ze zdrojů mimo ÚZIS ČR, za některé nejsou v dostatečně podrobném členění dostupné vůbec (prodejci zdravotnického zboží).
- Mzdovým výkaznictvím nejsou pokryty všechny druhy zdravotnických zařízení, takže odhad za tuto část poskytovatelů zdravotních služeb může být činěn pouze na základě analogie s podobnými druhy zařízení. Rozšíření sběru dat se jeví jako problematické v souvislosti s obecným trendem snižování administrativní zátěže respondentů a mohlo by být učiněno zřejmě jen na základě přesvědčivého odůvodnění.
- Využitelnost údajů rovněž komplikuje v některých případech nedostatečný rozsah sbíraných údajů u výběrových šetření, jako je tomu v případě farmaceutů v soukromém sektoru, za něž nelze učinit dostatečně přesný odhad mezd. Řešením může být jednak zlepšení sběru dat (lepší návratnost rozesílaných výkazů), jeho rozšíření nebo hledání jiného způsobu doplnění stávajících údajů.
- Do mzdové agendy nespadá a tudíž se nesleduje odměňování pracovníků pracujících na základě dohod konaných mimo pracovní poměr (týká se

nepodnikatelské i podnikatelské sféry), kteří představují 2–3 % všech pracovníků ve zdravotnictví. Tato skutečnost neumožňuje ze mzdového výkaznictví odhadnout celkové výdaje na odměňování pracovníků ve zdravotnictví.

- Do mzdové agendy rovněž nespadá odměňování podnikatelů (osoby samostatně výdělečně činné a zaměstnavatelé), kteří tvoří významnou skupinu pracovníků podnikatelské sféry (podle odhadů cca 17 % pracovníků podnikatelské sféry a 10 % všech pracovníků ve zdravotnictví). To znesnadňuje porovnání úrovně odměňování mezi podnikatelskou a nepodnikatelskou sférou.
- Pomocí statistických výkazů ÚZIS ČR jsou, kromě skupin lékařů a zubních lékařů, farmaceutů, všeobecných sester a porodních asistentek, sbírány údaje pouze za široce vymezené skupiny zaměstnanců ve zdravotnictví. To neumožňuje analyzovat mzdy za konkrétní zdravotnická povolání, tak jak je definuje zdravotnická legislativa a tyto údaje je nutné doplnit z jiných zdrojů.

Faktory ztěžující interpretaci výsledků:

- Interpretace rozdílů mzdové úrovně mezi nepodnikatelskou a podnikatelskou sférou je značně komplikováno rozdílnou funkcí a druhem poskytovaných zdravotních služeb a způsobem jejich organizace v obou sférách, což se odráží v odlišné struktuře poskytovatelů zdravotní péče a skupinách pracovníků podle profesí, odbornosti i specializace.
- Ve zdravotnictví došlo v období let 2005–2010 k mírnému nárůstu počtu zdravotnických pracovníků všech kategorií, ale zároveň ke snížení počtu nezdravotnických pracovníků, zejména těch méně kvalifikovaných. Tyto strukturální změny se následně odrážejí i v průměrné mzdě ve zdravotnictví a měly by být vzaty v úvahu při hodnocení jejího vývoje v čase.
- Hodnocení celkového vývoje mezd v nepodnikatelské a podnikatelské sféře komplikuje probíhající proces změn formy hospodaření u zdravotnických zařízení v uplynulých letech, který se týkal zejména převodu zdravotnických zařízení ve správu územních samosprávných celků z neziskových forem hospodaření (příspěvkových organizací) na obchodní společnosti. Tyto změny znamenaly přesun zaměstnanců z nepodnikatelské sféry do podnikatelské a vedly ke změně struktury pracovníků v obou sférách. Zatímco v roce 2005 činil podíl zaměstnanců v nepodnikatelské sféře cca 40 %, v roce 2010 to byla již více než polovina všech zaměstnanců ve zdravotnictví.
- Z některých důvodů výše zmíněných by byla poměrně komplikovaná i interpretace podle dalších charakteristik, jako např. podle sektoru (veřejný státní a nestátní a soukromý) nebo podle regionů. Zpracování a interpretace podle těchto nebo dalších charakteristik by vyžadovalo přihlídnout zejména k odlišné struktuře odvětví (skupin druhů zdravotnických zařízení) a skupin zaměstnanců.

Závěr

Dosud prováděné hodnocení mzdové úrovně odděleně pro podnikatelskou a nepodnikatelskou sféru je velmi užitečné a má své opodstatnění vyplývající z výrazně odlišného zaměření činností v obou sférách z pohledu zdravotnických odvětví. Částečná podobnost charakteru činností i dostupnost dat by umožňovala porovnat mezi sebou nepodnikatelskou a podnikatelskou sféru snad jen u nemocnic.

Ve výkaznictví ÚZIS ČR lze velmi přesně zachytit mzdovou úroveň v celé nepodnikatelské sféře a ve zdravotnických zařízeních ústavní péče v podnikatelské sféře, což odhadem představuje ¾ všech zaměstnanců ve zdravotnictví. Za zbytek zdravotnictví je možné provést pouze odhad na základě výběrového pokrytí subjektů a dopočet za skupiny druhů zdravotnických zařízení, která nejsou výkaznictvím pokryta vůbec. Z tohoto důvodu jsou údaje většinou prezentovány jen za zdravotnictví celkem, případně celkové údaje za nepodnikatelskou a podnikatelskou sféru.

Na základě výsledků předložené analýzy se domníváme, že odhad mzdové úrovně v celém zdravotnictví je z hlediska naplnění kritérií statistické kvality možné. Pro potřeby hodnocení zdravotnictví jako celku a jeho vztahu k celému národnímu hospodářství či porovnání jeho nastavení se zahraničím je provádění podobných odhadů užitečné. Tyto výsledky by bylo dále vhodné doplnit o některé další podrobnější údaje, jako např. o charakteristiky mezd za jednotlivá zdravotnická povolání.

Vypracoval: Ing. Jakub Hrkal

**Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců ve zdravotnictví ČR celkem
(v tis. Kč) v letech 2005–2010**

*Average gross monthly wage of employees in health care in CR in total
(in thous. CZK) in 2005–2010*

Kategorie zaměstnanců	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lékaři a zubní lékaři	37,2	40,1	40,7	43,7	46,3	48,7
Farmaceuti	28,2	30,1	30,6	32,8	34,2	35,9
Zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí (ZPBD)	17,2	18,9	20,0	21,1	22,6	24,0
v tom: Všeobecné sestry a porodní asistentky (SPBD)	16,8	18,5	19,8	20,8	22,5	23,8
Ostatní zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí (OZPBD)	18,9	20,4	20,8	22,0	23,1	24,7
Zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou a specializovanou způsobilostí (ZPSZ)	17,9	19,4	21,1	21,9	23,5	24,4
Zdravotničtí pracovníci nelékaři pod odborným dohledem nebo přímým vedením (ZPOD)	13,0	13,9	14,8	15,5	16,4	16,7
Jiní odborní pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí (JOP) a dentisté	22,2	23,6	25,3	27,0	28,0	28,4
Odborní pracovníci ve zdravotnictví celkem	19,6	21,3	22,4	23,7	25,2	26,4
Pedagogičtí pracovníci a technicko-hospodářští pracovníci (THP)	19,6	21,2	21,9	23,3	25,6	27,4
Dělníci a provozní pracovníci	10,8	11,5	12,3	13,0	14,0	14,3
Ostatní pracovníci ve zdravotnictví celkem	14,1	15,3	16,1	17,2	18,7	19,8
Zaměstnanci ve zdravotnictví celkem	18,4	20,0	21,0	22,3	23,8	25,1

**Poměr mezd kategorií zaměstnanců k průměrné hrubé měsíční mzdě
zaměstnanců ve zdravotnictví ČR celkem v letech 2005–2010**

*Ratio of wages of categories of employees to average gross monthly wage
of employees in health care in CR in total (in thous. CZK) in 2005–2010*

Category of employees	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>Physicians and dentists</i>	202,4	200,5	194,0	195,7	194,1	194,3
<i>Pharmacists</i>	153,7	150,5	145,5	147,2	143,7	143,1
<i>Paramedical workers with professional qualification (PWPQ)</i>	93,8	94,6	95,2	94,5	94,9	95,5
<i>including:</i>						
<i>General nurses and midwives</i>	91,6	92,7	94,2	93,4	94,4	94,9
<i>Other paramedical workers with professional qualification (OPWPQ)</i>	102,7	101,9	98,9	98,8	96,7	98,2
<i>Paramedical workers with professional and specialized qualification (PWSQ)</i>	97,6	96,9	100,5	98,4	98,6	97,1
<i>Health care workers pursuing paramedical profession under professional supervision or direct guidance (HWUS)</i>	70,9	69,7	70,5	69,4	68,7	66,5
<i>Other professional workers in health care (OPW) and dentists without university level</i>	121,0	118,1	120,2	120,9	117,7	113,0
<i>Professional health personnel</i>	106,6	106,6	106,4	106,1	105,6	105,4
<i>Pedagogical personnel and technical and economic personnel</i>	106,4	106,2	104,0	104,7	107,5	109,1
<i>Manual workers and operational personnel</i>	58,6	57,6	58,5	58,3	58,8	57,2
<i>Other personnel in health care</i>	76,9	76,5	76,5	77,0	78,6	78,8
<i>Employees in health care in total</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**Meziroční nominální přírůstky (v %) hrubé měsíční mzdy zaměstnanců
ve zdravotnictví ČR celkem v letech 2005–2010**

*Nominal increases in comparison with previous year (in %) of gross monthly
wage of employees in health care in CR in total in 2005–2010*

Kategorie zaměstnanců	2006 / 2005	2007 / 2006	2008 / 2007	2009 / 2008	2010 / 2009	Průměr 2005–10
Lékaři a zubní lékaři	7,8	1,6	7,1	6,0	5,4	5,6
Farmaceuti	6,6	1,5	7,4	4,3	4,8	4,9
Zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí (ZPBD)	9,7	5,7	5,5	7,3	6,0	6,8
v tom: Všeobecné sestry a porodní asistentky (SPBD)	10,1	6,8	5,3	8,0	5,8	7,2
Ostatní zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí (OZPBD)	8,0	1,9	6,2	4,6	6,9	5,5
Zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou a specializovanou způsobilostí (ZPSZ)	8,0	9,0	3,9	7,1	3,7	6,3
Zdravotničtí pracovníci nelékaři pod odborným dohledem nebo přímým vedením (ZPOD)	7,0	6,2	4,6	5,8	1,9	5,1
Jiní odborní pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí (JOP) a dentisté	6,3	6,9	6,8	4,0	1,1	5,0
Odborní pracovníci ve zdravotnictví celkem	8,8	4,8	5,8	6,4	5,1	6,2
Pedagogičtí pracovníci a technicko-hospodářští pracovníci (THP)	8,6	2,9	6,8	9,7	6,9	7,0
Dělníci a provozní pracovníci	7,0	6,8	5,7	7,9	2,3	5,9
Ostatní pracovníci ve zdravotnictví celkem	8,3	5,1	6,9	9,1	5,5	7,0
Zaměstnanci ve zdravotnictví celkem	8,9	5,0	6,2	6,9	5,3	6,4

**Meziroční reálné přírůstky (v %) hrubé měsíční mzdy zaměstnanců
ve zdravotnictví ČR celkem v letech 2005–2010**

*Real increases in comparison with previous year (in %) of gross monthly wage
of employees in health care in CR in total in 2005–2010*

Category of employees	2006 / 2005	2007 / 2006	2008 / 2007	2009 / 2008	2010 / 2009	Mean 2005–10
<i>Physicians and dentists</i>	5,2	-1,1	0,8	4,9	3,8	2,7
<i>Pharmacists</i>	4,0	-1,2	1,0	3,3	3,3	2,1
<i>Paramedical workers with professional qualification (PWPQ)</i>	7,0	2,8	-0,8	6,2	4,4	3,9
<i>including:</i>						
<i>General nurses and midwives</i>	7,4	3,9	-1,0	6,9	4,3	4,3
<i>Other paramedical workers with professional qualification (OPWPQ)</i>	5,4	-0,9	-0,1	3,5	5,4	2,6
<i>Paramedical workers with professional and specialized qualification (PWSQ)</i>	5,4	6,0	-2,2	6,0	2,2	3,4
<i>Health care workers pursuing paramedical profession under professional supervision or direct guidance (HWUS)</i>	4,4	3,4	-1,6	4,8	0,4	2,2
<i>Other professional workers in health care (OPW) and dentists without university level</i>	3,7	4,0	0,5	2,9	-0,4	2,1
<i>Professional health personnel</i>	6,2	2,0	-0,5	5,3	3,5	3,3
<i>Pedagogical personnel and technical and economic personnel</i>	6,0	0,1	0,5	8,6	5,3	4,1
<i>Manual workers and operational personnel</i>	4,4	3,9	-0,6	6,9	0,8	3,0
<i>Other personnel in health care</i>	5,6	2,2	0,6	8,0	3,9	4,0
<i>Employees in health care in total</i>	6,2	2,1	-0,1	5,8	3,7	3,5